

В. М. Назарець

Пруст Марсель

ПРУСТ Марсель (Proust Marcel; 10. 07. 1871, Париж — 18. 11. 1922, там само) — французький письменник, один із найвизначніших представників європейського модернізму. Народився у родині відомого лікаря, професора медицини та доньки багатого біржового маклера. Вже після вступу до ліцею 1882 видавав рукописний журнал «La Revue lilas», тоді ж написав свої перші оповідання. 1889 здобув ступінь бакалавра словесності й 1890 вступив на юридичний факультет Сорбонни (Париж), після закінчення якої працював у бібліотеці Мазаріні. Тоді ж П. почав працювати над своїм першим романом «Jean Santeuil» («Жан Сантей»), в якому головну увагу зосередив на спогадах дитинства, враженнях та відчуттях головного героя (роман залишився незавершеним і був опублікований лише 1952). У 1896 з'явилася перша опублікована його книга «Les Plaisirs et les Jours» («Розваги та дні»), що складалася з новел, есе та етюдів, які письменник друкував раніше в журналах. Назва «Розваги та дні» була полемічно спрямована проти знаменитого «дидактичного епосу» античності — поеми «Роботи і дні» Гесіода. П. стверджує у своїй книзі думку, що «краще проміряти життя, ніж прожити його», у ній він засвідчив себе майстром психологічного аналізу та імпресіоністичної деталізації. 1907 розпочав писати книгу-есе «Contre Sainte-Beuve» («Проти Сент-Бева»; опублікована 1954). Цей твір полемічно був спрямований проти «біографічного методу» французького критика 19 ст. Ш. Сент-Бева, який розглядав художній твір винятково як

дзеркало біографії письменника. П. зазначав, що «книга — похіднео “я”, ніж те, що ми віднаходимо у наших звичках, у суспільстві, в наших вадах». 1908 приступив до свого найвідомішого твору — роману «À la recherche du temps perdu» («В пошуках утраченого часу»), робота над яким тривала 14 р. Твір складається із 7-ми книг, 4 з яких були надруковані за життя П., а 3 останні — посмертно: «Du côté de chez Swann» («На Сваннову сторону», 1913), «À l'ombre des jeunes filles en fleurs» («У затінку дівчат-квіток», 1918), «Le Côté de Guermantes» («Германтська сторона», 1921), «Sodome et Gomorrhe» («Содом і Гоморра», 1921), «La Prisonnière» («Полонянка», 1923), «Albertine disparue» («Альбертина зникає», 1925), «Temps retrouvé» («Віднайдений час», 1927). У центрі зображення усіх романів, об'єднаних назвою «В пошуках утраченого часу», — життєва доля й стан душі головного героя, письменника Марселя, змальованого в епізодах його дитячого, юнацького та зрілого життя. У романі Марсель виступає не лише як головний герой, але й одночасно як оповідач, який викладає історію свого життя, родини і друзів, знайомих та сусідів, розповідає про маленьке провінційне м-ко Комбре, де в родинному маєтку минали кращі роки його життя, про світську атмосферу Парижа, в яку він занурився ще юнаком, і, врешті, про Францію, частиною історії якої був він та його товариство. Із свідомості П. в романі зростає величезний світ, що займає понад 3000 сторінок його роману: це і його власне життя та життя Франції на межі століть, і 1-а світова війна, і навіть революція в Росії. Автор створює цілу портретну галерею живих та переконливих образів, що проходять через усі його твори. Розгортання сюжету непередбачено ані якійсь чітко визначеній подієвій інтризі, ані хронологічному порядку: сцени та образи чергуються поза логікою подієвохронологічної послідовності, а самі події легко переходять із одного часового виміру в інший. Роман П. побудовано у формі вільного сполучення картин життя, пов'язаних із враженнями та переживаннями дитячих і юнацьких років, що асоціативно зринають у пам'яті Марселя і накладаються на його теперішній досвід. Його роман — велетенський внутрішній монолог, потік свідомості автора-оповідача, де стираються межі минулого й сучасного, де сюжет нагадує тонке мереживо, в якому дивовижно переплітаються відчуття, образи, враження, асоціації, спогади, психологічні спостереження й філософські роздуми. Епопея П. «У пошуках втраченого часу» стала одним із найвідоміших європейських творів 20 ст., суттєво вплинувши на увесь подальший його літературний розвиток. Українською мовою цей роман переклав А. Перепада («У пошуках утраченого часу», в 7-ми т., К., 1997—2000). У 1919 П. видав книгу «Pastiches et mélanges» («Пастіші й різні тексти»), приводом для написання якої став судовий процес проти інженера Лемуана, якого звинувачували у шахрайстві.

Рекомендована література

1. Ніколенко О. Концепція особистості у романі М. Пруста «У пошуках утраченого часу» // Всесвітня література та культура. 2000. № 1;
2. Рорті Р. Самотворення і пов'язаність: Пруст, Ніцше та Гайдеггер / Пер. з англ. // Антологія світ. літ.-крит. думки ХХ ст. Л., 2001;
3. Горяча Н. Синтез мистецтв у романі М. Пруста «У пошуках утраченого часу» // Слово і час. 2003. № 11;
4. Триков В. Пруст Марсель // Зарубіжні письменники: Енциклопед. довід.: У 2 т. Т. 2. Т., 2006;
5. Тадье Ж.-І. Марсель Пруст: біографія / Пер. з франц. К., 2011.

Бібліографічний опис:

Пруст Марсель / В. М. Назарець // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. - К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. - Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-879392>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України

([докладніше](#)).